

QUẢN LÝ HOẠT ĐỘNG GIÁO DỤC NGOÀI GIỜ LÊN LỚP CỦA HỌC SINH TRƯỜNG DỰ BỊ ĐẠI HỌC DÂN TỘC TRUNG ƯƠNG

○ ThS. LÊ THỊ HOÀI THU*

1. Nằm trong hệ thống các trường chuyên biệt của cả nước, Trường Dự bị đại học dân tộc trung ương (DBĐHDTTW) có nhiệm vụ «*Bổ túc nâng cao trình độ văn hoá cho những học sinh (HS) người dân tộc thiểu số (DTTS) đã dự thi đại học (ĐH) nhưng chưa đủ điểm vào các trường ĐH, trước tiên là những HS DTTS ở các vùng cao, vùng xa xôi hẻo lánh để có đủ trình độ vào học tại các trường ĐH*». Ngoài nhiệm vụ trang bị những kiến thức cơ bản, trường phải có những hoạt động giáo dục (HDGD) toàn diện cho HS. HDGD không chỉ diễn ra trên lớp, mà còn được thực hiện ngoài giờ lên lớp. Hoạt động giáo dục ngoài giờ lên lớp (HDGDNGLL) là HD tiếp nối HD trên lớp, giúp HS mở rộng kiến thức, phát triển tính tích cực xã hội, GD kĩ năng sống và GD toàn diện cho HS.

Đối với HS DTTS, các HDGDNGLL càng có ý nghĩa quan trọng. Đó là dịp để các em tham gia các HD thực tiễn, tiếp cận môi trường học tập và sinh hoạt phong phú, trang bị cho các em có thêm những hiểu biết xã hội, học thêm được kinh nghiệm giao tiếp, giúp các em tự tin hơn và xóa dần khoảng cách giữa miền núi với miền xuôi.

Do vậy, tổ chức, quản lý (QL) tốt các HDGDNGLL, tạo môi trường thống nhất giữa quá trình dạy học và quá trình GD để có thể GD toàn diện cho HS, giúp các em có đủ điều kiện bước vào các trường đại học và cao đẳng sau khi tốt nghiệp là một vấn đề cần quan tâm nghiên cứu.

2. Biện pháp QL HDGDNGLL của HS trường DBĐHDTTW

1) *Mục tiêu QL HDGDNGLL* là nhằm nâng cao chất lượng, hiệu quả của các HD này, giúp HS hiểu biết, tiếp thu những giá trị tốt đẹp của nhân loại, hiểu biết về các giá trị truyền thống của DT; củng cố mở rộng kiến thức đã học trên lớp; nhận thức rõ trách nhiệm của bản thân, có ý thức lựa chọn nghề nghiệp cho phù hợp; rèn luyện những kĩ năng cơ bản đã hình thành ở THPT, để trên cơ sở đó tiếp tục hình thành và phát triển các

năng lực chủ yếu (như: năng lực tự hoàn thiện, năng lực giao tiếp, năng lực HD chính trị - xã hội, năng lực tổ chức QL...), từ đó giúp HS có nhận thức đúng đắn trước những vấn đề của cuộc sống, biết chịu trách nhiệm về hành vi của bản thân, đấu tranh tích cực với những hành vi sai trái, biết cảm thụ và đánh giá cái đẹp trong cuộc sống.

2) *Đặc trưng HDGDNGLL của HS trường DBĐHDTTW*

Đặc điểm HS trường DBĐHDTTW: 100% HS của Trường là người DTTS, đến từ các vùng sâu vùng xa, vùng đặc biệt khó khăn của các tỉnh miền núi phía Bắc. Do vậy, các em còn nhiều hạn chế về trình độ nhận thức cũng như hiểu biết xã hội. Đa số HS còn nhút nhát, mặc cảm và tự ti khi tham gia các HD tập thể. Về học vấn, HS cần được bổ sung kiến thức phổ thông để có thể đủ điều kiện tiếp tục theo học tại các trường ĐH, CĐ trong cả nước. HS DTTS được hưởng chính sách ưu đãi của Đảng và Nhà nước như: học phí, học bổng, nhà ở và các đồ dùng sinh hoạt, học tập.

Từ những đặc điểm cơ bản và riêng biệt nêu trên, có thể thấy, *HDGDNGLL của HS Trường DBĐHDTTW cũng có những nét riêng biệt*: các HDGDNGLL phải phù hợp với HS là người DTTS, phù hợp với trình độ nhận thức, phong tục tập quán nhưng vẫn đảm bảo mục tiêu GD toàn diện cho các em.

HDGDNGLL là HD cơ bản song song với HD dạy học trên lớp. Nó bao gồm nhiều HD cụ thể khác nhau theo nhiều hình thức phong phú, đa dạng: - HDGD chính trị tư tưởng, GD truyền thống: được thực hiện theo chủ đề nhân dịp kỉ niệm các ngày lễ lớn của đất nước, của Đoàn; - HD tự học: được thực hiện theo quy định bắt buộc của nhà trường; - HD ngoại khoá: đi thực tế, dã ngoại tìm hiểu các vấn đề lịch sử văn hoá DT ở các địa phương; - HD phong trào: tổ chức các HD văn hoá, văn nghệ, thể dục thể thao, các cuộc thi dưới

* Trường Dự bị đại học dân tộc trung ương

hình thức sân khấu hoá... Với đặc thù 100% HS ở nội trú, các HĐGDNGLL là HĐ bắt buộc đối với tất cả HS của Trường.

Thực tế cho thấy, thông qua các HĐGDNGLL, HS được củng cố, bổ sung, mở rộng kiến thức, cập nhật các thông tin mới. Cũng thông qua đó, HS được bồi dưỡng lịch sử đất nước, các giá trị truyền thống của DT, từ đó khơi dậy lòng tự hào DT, lí tưởng cống hiến, bảo vệ đất nước.

HĐGDNGLL ở trường DBĐHDTTW tạo cơ hội phát triển các kĩ năng, năng lực giúp HS mạnh dạn và tự tin hơn, góp phần nâng cao chất lượng GD toàn diện, dần dần rút ngắn khoảng cách vùng miền, đáp ứng yêu cầu đổi mới của đất nước. HĐGDNGLL góp phần GD tinh thần đoàn kết các DT, là môi trường nảy nở những tình cảm tốt đẹp, nâng cao tinh thần trách nhiệm với bản thân, bạn bè và cả cộng đồng. HĐGDNGLL còn hướng hứng thú của HS vào các HĐ bổ ích, làm giảm thiểu tình trạng đạo đức yếu kém của HS hiện nay.

3) Các biện pháp QL HĐGDNGLL của HS trường DBĐHDTTW

a) *Lập kế hoạch HĐGDNGLL phù hợp với đặc thù của nhà trường.* Việc Ban giám hiệu (BGH) nhà trường chỉ đạo, theo dõi sát sao cả nội dung và hình thức HĐ đối với đội ngũ thực hiện chương trình là rất quan trọng. Tất cả các bản kế hoạch đều phải phù hợp với điều kiện thực tế của nhà trường, có tính khả thi, phải thể hiện rõ làm gì? làm cho ai? làm như thế nào? Trong bản kế hoạch phải thể hiện sự phân công nhiệm vụ cụ thể cho các bộ phận, cá nhân, thời gian dự kiến tổ chức HĐ, kinh phí dự trù cho HĐ... BGH yêu cầu các đơn vị tổ chức thiết kế các HĐGDNGLL theo kế hoạch chung của nhà trường để tránh bị chồng chéo với các HĐ khác, dự kiến các lực lượng tham gia tổ chức HĐ đảm bảo phù hợp, đạt hiệu quả, đồng thời yêu cầu phải lựa chọn chủ đề, nội dung và hình thức HĐ phù hợp với khả năng của HS và điều kiện nhà trường. Cụ thể:

- *Đối với HĐ tự học:* Đoàn thanh niên xây dựng kế hoạch phân công GV trực QL giờ tự học của HS ngay từ tuần đầu tiên của năm học; chi đoàn GV xếp lịch phân công GV các bộ môn tham gia giúp đỡ HS trong các giờ tự học. Ban QL HS nội trú phân công cán bộ trực duy trì giờ giấc và sĩ số HS trong các giờ tự học đảm bảo đi vào nề nếp ngay từ những ngày đầu năm học. Việc QL giờ tự học của HS cần được thực hiện nghiêm túc

và sát sao, sau mỗi tuần cần có sự đánh giá việc thực hiện nề nếp, giờ giấc tự học, thống kê số HS bỏ giờ tự học hoặc mất trật tự trong giờ tự học để thông báo cho GV chủ nhiệm kịp thời nhắc nhở.

- *Đối với HĐGD chính trị tư tưởng, GD truyền thống:* phòng giáo vụ xây dựng kế hoạch thực hiện tuần sinh hoạt chính trị công dân đầu khoá. Kế hoạch cần chi tiết, cụ thể về thời gian, nội dung cần phổ biến, người thực hiện phổ biến các nội dung. Ban QL HS nội trú và Đoàn thanh niên xây dựng kế hoạch tổ chức các HĐGD truyền thống theo chủ đề hàng tháng, bám sát vào nội dung kỉ niệm các ngày lễ lớn của đất nước.

- *Đối với HĐ ngoại khoá:* hai ban chuyên môn (ban Khoa học tự nhiên và ban Khoa học xã hội) xây dựng kế hoạch tổ chức các HĐ ngoại khoá như: các cuộc thi kiến thức, tọa đàm về phương pháp học tập, tổ chức cho HS đi thực tế tìm hiểu lịch sử văn hoá đất nước, tìm hiểu văn hóa các DT, bám sát nội dung chương trình và thời gian biểu các môn học.

- *Đối với HĐ phong trào:* Đoàn thanh niên xây dựng kế hoạch tổ chức các HĐ văn hoá văn nghệ, thể dục thể thao xen kẽ vào những khoảng thời gian hợp lí trong năm học, đảm bảo không bị chồng chéo lên các HĐ khác.

b) *Chỉ đạo thực hiện các nội dung HĐGDNGLL một cách linh hoạt.* QL nội dung HĐGDNGLL nhằm mục đích tạo điều kiện cho HS đạt kết quả cao nhất khi tham gia HĐ; có khả năng hình thành và phát triển một số kĩ năng nhất định trên cơ sở đảm bảo nội dung GD toàn diện; giúp HS có thái độ chủ động trong công việc, phát huy tính tích cực sáng tạo, củng cố, mở rộng và khắc sâu những kiến thức đã học.

Nội dung chương trình HĐGDNGLL cần bám sát mục tiêu đào tạo HS DBĐH DT đảm bảo đào tạo toàn diện cho HS DT theo yêu cầu tạo nguồn cán bộ cho miền núi. Cụ thể: Đối với các môn học có giờ thực hành như: Hóa học, Vật lí, Ngoại ngữ... cần tổ chức nhiều HĐ ngoại khóa để gắn việc học lí thuyết trên lớp với việc thực hành môn học, giúp HS nắm chắc kiến thức hơn đồng thời cũng tạo cho HS sự hứng thú và yêu thích môn học. Ví dụ: môn Hóa học có thể tổ chức sân chơi trí tuệ «Hóa học với việc giải thích các hiện tượng hóa học trong cuộc sống»; hoặc với môn Ngoại ngữ có thể tổ chức sân chơi «Tiếng Anh: học mà vui - vui mà học». Tương tự đối với các môn học khác đều có thể tổ chức các sân chơi kiến thức để

HS có thể tìm hiểu sâu hơn về môn học. Các HĐ này nên tổ chức dưới hình thức sân khấu hóa sẽ làm tăng thêm sức hấp dẫn cho HĐ.

Các HĐGD truyền thống, GD lí tưởng, đạo đức cách mạng nên tổ chức lồng ghép với HĐ phong trào, gắn liền với dịp kỉ niệm các ngày lễ lớn của đất nước. Các HĐ cũng luôn cần có sự đổi mới về hình thức, biện pháp. Nội dung HĐGDNGLL phải thực sự thiết thực đối với việc rèn luyện nhân cách, tác động tích cực đến kết quả học tập trên lớp của HS, tránh lựa chọn nội dung tràn lan không đem lại hiệu quả thiết thực cho HS, từng bước đáp ứng nhu cầu của HS. Thông qua HĐGD này để khơi dậy tính tích cực chính trị - xã hội, làm chuyển biến nhận thức và hành động, góp phần nâng cao nhận thức chính trị, bồi dưỡng lí tưởng cách mạng cho HS hiện nay.

c) Đa dạng hóa các loại hình HĐ, các hình thức tổ chức HĐGDNGLL. Để tạo được hứng thú với HS, trước hết cần phải lựa chọn các HĐ phù hợp với đặc điểm tâm lí và trình độ của HS, phải có cả nội dung các môn học và kiến thức xã hội; hình thức phải hấp dẫn, chú ý đến đặc điểm HS DTTS. Luôn làm mới các chủ đề, hình thức tổ chức HĐ theo mỗi chủ đề cũng phải luôn đổi mới. Sự mới lạ bao giờ cũng có sức hấp dẫn đối với các bạn trẻ, khiến các em say mê khám phá. Nếu các HĐ có nội dung đơn điệu, hình thức lặp lại nhàm chán sẽ làm cho HS dễ chán.

HĐ HĐGDNGLL phải bao gồm các dạng HĐ như: HĐ xã hội; HĐ học tập; HĐ văn hóa thể thao; HĐ vui chơi giải trí. Các dạng HĐ này có thể tổ chức thành một HĐ lớn như: hội thao cấp trường; hội diễn văn nghệ; câu lạc bộ môn học; sân chơi trí tuệ;...

Một số hình thức tổ chức HĐGDNGLL: - GD lí tưởng cho HS qua diễn đàn thanh niên, qua nói chuyện thời sự; - GD tình yêu quê hương đất nước, lòng tự hào DT qua các ca khúc cách mạng; - GD pháp luật thông qua các cuộc thi viết, thi tuyên truyền dưới hình thức sân khấu hóa (như: Tìm hiểu luật giao thông đường bộ; Thi đội tuyên truyền thanh niên phòng chống tệ nạn xã hội...); - GD ý thức bảo vệ môi trường thông qua hình thức thi đua «Lớp học kiểu mẫu, phòng ở kiểu mẫu», chăm sóc cây xanh, trình diễn thời trang với chủ đề môi trường; - GD tính kỉ luật, tinh thần đoàn kết, sáng tạo qua các HĐ cắm trại, tham quan; - củng cố, mở rộng kiến thức qua các câu lạc bộ môn học, sân chơi trí tuệ; - GD truyền

thống tôn sư trọng đạo, truyền thống hiếu học thông qua hình thức giao lưu với cựu HS, sáng tác thơ văn, viết cảm xúc về thầy cô, mái trường; - GD ý thức giữ gìn bản sắc văn hóa DT qua hình thức thi nấu các món ăn DT, thi trình diễn trang phục DT, tổ chức các trò chơi dân gian: ném còn, đu quay, đẩy gậy, nhảy bao, bắn nỏ..., dàn dựng các tiết mục văn nghệ đậm đà bản sắc DT: múa xòe Thái, nhảy sạp, hát với đàn tính, thổi sáo, thổi kèn lá...; - GD tinh thần tương thân tương ái qua các HĐ nhân đạo từ thiện vì cuộc sống cộng đồng như: ủng hộ các quỹ từ thiện, bão lụt; các HĐ tình nguyện hiến máu nhân đạo; ngày thứ 7 tình nguyện; tình nguyện mùa hè xanh...

3. GD ngoài giờ lên lớp là HĐ tiếp nối HĐGD trên lớp, có vai trò quan trọng trong GD toàn diện cho HS. Do đó, nghiên cứu để tổ chức, QL tốt các HĐGDNGLL sẽ tạo môi trường thống nhất giữa quá trình dạy học và quá trình GD để có thể GD toàn diện cho HS. Ở trường DBĐHDTTW, HĐGDNGLL càng có ý nghĩa quan trọng hơn để giúp HS DTTS có đủ điều kiện bước vào các trường ĐH, CĐ sau khi tốt nghiệp.

Để HĐGDNGLL đạt hiệu quả cao cần có các biện pháp QL phù hợp với đặc điểm HS DTTS, với điều kiện thực tế của nhà trường. Qua nghiên cứu, có thể đề ra nhiều biện pháp QL. Tuy nhiên, để các biện pháp này phát huy được hiệu quả trong thực tiễn, nhà trường cần có sự hỗ trợ về cơ sở vật chất, kinh phí, chế độ chính sách, sự phối hợp cộng tác giữa các đơn vị, đoàn thể trong nhà trường và sự giúp đỡ của các lực lượng trong và ngoài trường. □

Tài liệu tham khảo

1. Đinh Xuân Huy. Các biện pháp quản lí hoạt động giáo dục ngoài giờ lên lớp của hiệu trưởng trong trường dân tộc nội trú Lai Châu. Luận văn thạc sĩ, 1999.
2. Mai Công Khanh. Quản lí dạy học ở Trường dự bị đại học dân tộc theo yêu cầu tạo nguồn đào tạo cán bộ cho miền núi hiện nay. Luận án tiến sĩ Giáo dục học, H 2009.
3. Tạ Thị Bích Ngọc. Một số biện pháp quản lí hoạt động giáo dục ngoài giờ lên lớp của hiệu trưởng trường tiểu học quận Cầu Giấy - TP Hà Nội. Luận văn thạc sĩ, 2006.
4. Nguyễn Dục Quang (chủ biên) - Ngô Quang Quế. Hoạt động giáo dục ngoài giờ lên lớp (Giáo trình dùng cho các trường CĐSP).
5. Lê Trọng Tuấn. Một số giải pháp quản lí nhằm nâng cao năng lực tự học của sinh viên trường dự bị đại học dân tộc trung ương Việt Trì - Phú Thọ. Luận văn thạc sĩ QLGD, 2001.